

శుభస్వాగతం

తెలుగు విభాగం

ఎస్.కె.బి.ఆర్.కళాశాల

అమలాపురం

డాక్టర్.కె.టి.వి.ఎస్.ఆర్.పి.పి.పద్మజ

ఎమ్.ఎ; ఎమ్.ఎ;బి.ఇడి;పిహెచ్.డి;

తెలుగు అధ్యాపకురాలు,

ఎస్.కె.బి.ఆర్.కళాశాల,

అమలాపురం.

వ్యాకరణం

చిన్నయసూరి

సంధులు:

- సంధి అనగా : పూర్వ పరస్వరంబులకుం బరస్వరం ఏకాదేశంబగుట సంధియనం బడు.
- వివరణ : పూర్వస్వరం, పరస్వరం కలిసేటప్పుడు పూర్వస్వరం లోపించి, పరస్వరం ఒకటే మిగులుతుంది. దీనిని సంధి అంటారు.

- ఉదా : అతడిక్కడ = అతడు+ఇక్కడ ఇందులో 'అతడు' పూర్వపదం. 'ఇక్కడ' అనునది పరపదం లేదా ఉత్తర పదం. పూర్వపదంలోని చివరి అక్షరం డు లో ఉకారం ఉంది. (డీ+ఉ=డై) ఈ ఉకారమే పూర్వస్వరం.
- 'ఇక్కడ' అనేది పరపదం. ఇది ఇ అనే ప్రాస్వక్షరంతో మొదలయింది. ఇదే పరస్వరం.
- ఇట్లా ఈ పూర్వస్వరం పరస్వరం రెండూ కలిసేచోట సంధి ఏర్పడి పూర్వస్వరం పోయింది. పరస్వరం ఒక్కటే మిగిలింది.

- అతడిక్కడ
- అతడు+ఇక్కడ (పూర్వపదం+పరపదం)
- అతడే+ఉ+ఇక్కడ (పూర్వస్వరం ఉ)
- అతడే+ఇక్కడ (పూర్వస్వరం లోపించింది)
- అతడే+ఇక్కడ (పరస్వరం మిగిలింది)
- అతడి+క్కడ (పరస్వరం, పూర్వస్వరం స్థానంలో చేరింది)
- అతడిక్కడ (పదాలు రెండూ పరస్వరంతో ఒకే పదంగా మారాయి)
- ఇదే సంది ప్రాథమిక సూత్రం.

- భాషనిబట్టి సంధులు రెండు రకములు:
  1. సంస్కృత సంధులు
  2. తెలుగు సంధులు.

1. సంస్కృత సంధులు:

సంస్కృతంలో సంధి అనగా రెండు అచ్చుల కలయిక.

సవర్ణదీర్ఘ సంధి:

అ - ఇ - ఉ - ఋ - ల కు సవర్ణములైన అచ్చులు పరంబగునపుడు వాటి దీర్ఘములు ఏకాదేశమగును.

అర్థ వివరణ: అ, ఇ, ఉ, ఋ, మరియు ఆ, ఈ, ఊ, ఋ, అక్షరములు తో అవే

అక్షరములు కలిసి అదే అక్షరము దీర్ఘాక్షరముగా ఏర్పడును. దానిని సవర్ణ దీర్ఘ సంధి అని అందురు.

ఉదాహరణ1 : అకారము: ఏక+అక్షము = ఏకాక్షము (అ+అ);

ఉదాహరణ2 : అకారము: రాజ+ఆజ్ఞ = రాజాజ్ఞ (ఆ+ ఆ)

ఉదాహరణ3 : ఇకారము: ఋషి + ఈశ్వరుడు = ఋషీశ్వరుడు (ఇ+ఈ)

ఉదాహరణ4 : ఉకారము: భాను+ఉదయము = భానూదయము (ఉ+ఉ)

ఉదాహరణ5 : ఋకారము: పితృ+ఋణము = పితృణము (ఋ+ఋ)

2. గుణ సంధి: అకారానికి ఇ-ఉ-ఋలు పరమైతే క్రమంగా ఏ-ఓ-అర్లు ఏకాదేశ మవడాన్ని గుణసంధి అంటారు.

అర్థవివరణ: అకారానికి ఇ, య పరమైతే ఏ వస్తుంది. అకారానికి ఉ, ఊలు పరమైతే ఓ వస్తుంది. అకారానికి ఋ, ౠలు పరమైతే అర్ వస్తుంది . దీనినే గుణసంధి అంటారు.

- ఉదా1: సూర్య + ఉదయం = సూర్యోదయం (అ+ఉ=ఓ)
- 2. మహా + ఈశ్వరుడు = మహేశ్వరుడు (ఆ+ ఈ= ఏ)
- 3. ఇతర + ఇతరే = ఇతరేతర (అ+ఇ= ఏ)
- 4. రాజ + ఋషి = రాజర్షి (అ+ఋ= అర్)

వృద్ధి సంది:

- అకారమునకు ఏ - ఐ లు పరమగునపుడు ఐ కారమును, ఓ - ఔ లు పరమగునపుడు ఔ కారమును వచ్చును
- అర్థ వివరణ: అకారానికి ఏ పరమైనా, ఐ పరమైనా ఐ కారమే వస్తుంది. అలాగే అకారానికి ఓ పరమైనా, ఔ పరమైనా ఔ కారమే వస్తుంది. దీనినే వృద్ధి సంది అంటారు.
- ఐ, ఔ లను వృద్ధులు అంటారు.

- ఉదా 1: ఏక+ఏక = ఏకైక.
- ఉదా 2: సకల + ఐఖ్యము = సకలైఖ్యము
- ఉదా 3: పాప+ ఓషుము = పాపౌషుము
- ఉదా 4: దివ్య + ఔషధము = దివ్యౌషధము

యణాదేశ సంది:

- ఇ, ఉ, ఋ లకు అసవర్ణాచ్చులు పరమైతే క్రమంగా య, వ, ర లు ఆదేశమగును.
- **అర్ధ వివరణ:** అసవర్ణ అచ్చులు అనగా సవర్ణం కానివి.
- అనగా ఒక అచ్చుకి సంబంధించి ప్రాస్వము, దీర్ఘము
- కాకుండా మిగిలిన అన్ని అచ్చులు అసవర్ణాలు అవుతాయి.
- ఉదా: అ అనే అచ్చుకి అ, ఆ కాకుండా మిగిలిన 14 అచ్చులు అసవర్ణాలు అవుతాయి.

- ఉదా 1. అతి+ అంతము= అత్యంతము
- ఉదా 2. మను+ అంతరము= మన్వంతరము
- ఉదా 3. పితృ + ఆర్జితము = పితృర్జితము

భగవంతుని పాదములు